

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA 012
дар назди Донишгоҳи давлатии
тиҷорати Тоҷикистон (734061,
ш. Душанбе, кӯчаи Дехотӣ, 1/2)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Шарифова Дилором Мустафокуловна дар мавзуи «Такмили низоми танзими давлатии хизматрасонии маишӣ ба аҳоли (дар мисоли вилояти Хатлон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.05. – Иқтисодиёти соҳаи хизматрасонӣ (08.00.05.01 – Савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ)

1. Мубраммияти мавзуи таҳқиқот. Дар шароити рушди инноватсионии иқтисодиёт ҳангоми ташкили истеҳсолоти молу маҳсулоти ниёзи мардум бештар ба масъалаҳои ҳамоҳангсозии равандҳои истеҳсолот бо пешниҳоди хизматҳои маишӣ таваҷҷӯҳ зоҳир мегардад. Муаррифии сифати маҳсулот, ҷойгиркунонии нуқтаҳои фурӯш, афзоиши ҳаҷми фурӯш ва пайдо намудани бозорҳои нав маҳз ба сатҳи хизматрасониҳои маишӣ рабт дода мешавад. Корхонаҳои бузурги ватаниву хориҷӣ дар баробари истеҳсоли пешниҳоди молу маҳсулоти худ самти хизматрасониҳои маиширо ҳамчун ҷузъи ҷудонопазири фурӯш доништа, самаранокии фаъолияти худро бидуни мавҷудияти хизматрасониҳои маишӣ тасаввур карда наметавонанд. Дар ин маврид, таҳияву татбиқи механизми ягонаи танзими давлатии хизматҳои маишӣ барои аҳоли мураккаб гардида, вобаста ба афзоиши ҳаҷми талабот ва тағйирёбии сохтори бозори хизмат таҳқиқи масъалаҳои такмилдиҳии онҳо мубрам гардида истодааст.

Рушди технологияҳои иттилоӣ-коммуникатсионӣ дар сохтори истеҳсоли молу маҳсулоти ниёзи мардум мунтазам тағйиротҳо ворид намуда, шаклҳои нави пешниҳоди хизматҳои маиширо тақозо менамояд. Вобаста ба ин, дар бозори хизматҳои маишӣ, Ҳукумати мамлакат ва воҳидҳои сохтории он ҷиҳати баланд бардоштани самаранокии механизмҳои танзими давлатии хизматрасониҳои маишӣ ба аҳоли роҳи усулҳои нав, инчунин концепсияҳои муассири давра ба давра такмил додани онҳоро роҳандозӣ намуда истодаанд. Гузашта аз ин, ҷиҳати устуворгардонии мавқеи хизматҳои маишӣ дар тақрибистеҳсоли молу маҳсулоти ниёзи аҳоли ҷалби сармоягузори ватаниву хориҷӣ фаъол гардонидани шуда истода, ҳавасмандӣ ва дастгириҳои давлатии рушди

хизматҳои маишӣ сол то сол тақвият ёфта истодааст. Вобаста ба ин, бо мақсади баландбардории сатҳу сифати хизматрасониҳои субъектҳои хизматрасониҳои маишӣ бо назардошти фаъолияти мунтазаму рақобатпазирии онҳо дар бозори дохила, тақмилдиҳии механизму чораҳои танзими давлатии соҳа зарурияти хоса пайдо мегардад.

Айни замон, аз тарафи мақомотҳои дахлдори давлатӣ барои танзими фаъолияти субъектҳои хизматрасониҳои маишӣ механизмҳои гуногуни танзимӣ истифода бурда шуда истодааст. Аммо тағйирёбии сохтори талаботи аҳоли, инчунин мунтазам дигаргуншавиҳои механизмҳои бозорӣ собит менамоянд, ки механизмҳои танзими давлатии амалкунанда, чиҳати таъмини самаранокии баланд ва рушди устувори субъектҳои хизматрасониҳои маишӣ мамлакат ва минтақаҳои он ба тақмилдиҳии мунтазам ниёз доранд. Махз ҳамин масъалаҳо мубрам будани мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионии Шарифова Д.М.-ро асоснок менамоянд.

2. Мутобиқати диссертатсия ба ихтисосҳо ва самтҳои илм, ки аз рӯи онҳо диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст. Диссертатсияи тақризшаванда ба бандҳои зерини Шиносномаи феҳристи ихтисосҳои КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯи ихтисоси 08.00.05 – Иқтисодиёти соҳаи хизматрасонӣ (08.00.05.01 – Савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ): 2 - Тамоили муосири рушди шаклҳои ташкилӣ-ҳукукии хоҷагидорӣ дар соҳаи савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ, 3 - Ташаккул ва рушди бозори савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ, 17 - Механизми иқтисодию ташкилии рушди инноватсионии савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ, 26 - Таҳияи низоми тадбирҳо оид ба танзими давлатии савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ, 29 - Таҳияи низоми тадбирҳо оид ба танзими давлатии савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ, 33. - Тақмили ташкил ва идоракунии самтҳои гуногуни фаъолияти субъектҳои савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ, 40 - Шарикии давлат ва бахши хусусӣ дар савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ мувофиқат мекунад.

3. Дараҷаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд:

Наwgонҳои илмӣ ба дастовардашудаи муаллиф, аз нигоҳи илмиву амалӣ, дар заминагузорӣ ба таҳия ва татбиқи сиёсати минтақавии танзими давлатии хизматрасониҳои маишӣ ба аҳоли зухур гардида, бо назардошти хусусиятҳои соҳавӣ ва минтақавии хизматҳои маишӣ дар рушди устувори иқтисодии минтақа асос ёфтааст.

соҳаи хизматрасонии маишӣ ба аҳолии вилояти Хатлон то соли 2030 асоснок ва пешниҳод намудааст.

4. Асосноккунӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда:

Ақидаҳои пешниҳод намуда ва хулосаҳои баровардашудаи муаллиф, мушаххасоти тафилоти муқаррароти назариявӣ, мушоҳидаву назарсанҷиҳои шахсӣ, дақиқиву бозътимодии маълумотҳо, ҷамоварӣ ва коркарди нишондиҳандаҳои расмӣ омории натиҷаҳои таҳқиқот ва интишорот мебошад.

Хулоса ва пешниҳодҳое, ки тавсифи назариявӣ ва илмӣ доранд, ҷиҳати васеъгардонии доираи таҳқиқоти мавзӯ, таҳияи фарзияҳои нави илмӣ, заминагузорӣ ба равишҳои методологӣ ва концептуалии такмили низоми танзими давлатии хизматрасониҳои маишӣ ба аҳолии минтақа ва ҷумхури заминаҳои асосӣ гузошта метавонанд.

Инчунин, ақидаҳои аҳамияти амалидоштаи пешниҳод гардидаи муаллиф, барои рушди фаъолияти муассисаву ташкилотҳои хизматрасони минтақавӣ, бахусус соҳибкорони хурд ҷолиб буда, ҳамзамон ҷиҳати такмили механизмҳои низоми танзими давлатӣ, коҳишдиҳии сатҳи инҳисорият дар бозори хизматҳои маишӣ минтақавӣ дар ҳошияи барномаҳои рушди иҷтимоӣ-иқтисодии вилояти Хатлон, ва дар раванди тайёр намудани мутахассисон мумкин аст мавриди истифодаи воқеӣ қарор дода шавад.

5. Нашри натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ:

Тибқи талаботи «Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 муқаррар гардидааст, натиҷаҳои асосии кори диссертатсияро, муаллиф дар 12 мақолаҳои илмӣ, аз ҷумла дар 5 мақолаи илмие, ки маҷаллаҳои тақришавандаи КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мебошанд, интишор намудааст.

6. Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия:

Таҳия ва ба расмиятдарории диссертатсия тибқи талаботи «Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, таҳти №267 муқаррар гардидааст, мутобиқат мекунад.

7. Мундариҷаи кор. Паҳлӯҳои мусбӣ ва эродҳои мавҷуда:

Мундариҷаи кори диссертатсионӣ бо тартиби дурусти пайдарҳамии мантиқи таҳия карда шуда, дар мундариҷа мубрамияти мавзӯ ҳуб асоснок карда шуда, дараҷаи аз ҳудкунии масъалаи илмӣ, объект ва

мавзуи таҳқиқот, ҳадаф ва вазифаҳои он, асосҳои назариявӣ ва методологӣ, навгониҳои илмӣ, инчунин аҳамияти назариявӣ ва амалии кор муайян карда шудааст.

Дар боби якум - «Асосҳои назариявӣю методи танзими давлатии хизматрасонии маишӣ ба аҳоли дар шароити бозор» масъалаҳои муайянсозии мавқеи соҳаи хизматрасонӣ дар сохтори иқтисоди миллӣ, ошкорсозӣ ва асоснок намудани моҳияти иҷтимоию иқтисодӣ ва нақши хизматрасониҳои маишӣ ба аҳоли дар шароити рушди муносибатҳои бозорӣ, инчунин хусусиятҳо ва масоили низомии танзими хизматрасониҳои маишӣ ба аҳоли мавриди таҳқиқот қарор дода шудааст.

Маллиф чихати муайянсозии мавқеи соҳаи хизматрасонӣ дар сохтори иқтисоди миллӣ ва сохтори истеҳсолии маҷмуи маҳсулоти дохилӣ ва бо ҳамин васила асоснок намудани аҳамияти баланди иҷтимоии он, инчунин алоқамандии соҳаи хизматрасониҳои маишӣ ба аҳоли бо дигар соҳаҳои хоҷагии халқ ҳаҷми хизматрасониҳои пулакие, ки аз рӯи молиякӣ ба аҳоли расонида мешавад таҳлилу таҳқиқ намудааст. Аз ҷумла, дуруст қайд намудааст, ки таҳқиқи мавқеи соҳаҳои мухталифи хизматрасонӣ басо зарур аст, чунки ин соҳаҳо дар таъмини рушди иқтисодию иҷтимоии кишвар ва вилояту ноҳияҳои он ҷойи муносибро ишғол менамоянд (сах. 31).

Ақидаҳои илмӣ ва нуқтаҳои назари муҳақиқони мактабҳои гуногуни иқтисодиро дар масъалаи мафҳумгузори хизматрасонӣ таҳқиқ намуда, фарқияти категорияҳои иқтисодии «мол» ва «хизматрасонӣ»-ро муайян намуда, хусусиятҳои хоси онҳоро дуруст муқоиса намудааст. Инчунин, муаллиф, меъёрҳои хизматрасониҳоро вобаста ба шароити бозор ва афзоиши мунтазами ҳаҷми талаботи аҳоли муайян намуда, шакл ва намудҳои онҳоро хуб таснифот намудааст (сах.36, ҷадвали 1.4.). Бахусус, дуруст қайд намудааст, ки аҳамияти иқтисодии соҳаи хизматрасонии маишӣ дар шароити муосир истеҳсолотро ба истеъмолкунанда наздик мекунад, инчунин барои муҳайё намудани шароити мусоиди зиндагӣ, истифода намудани қисми зиёди захираҳои моддию молиявӣ, таъсиси ҷойҳои нави корӣ, рушди рақобат, илова бар ин манбаи пур қардани бучети давлатиро дар бар мегирад (сах.37).

Дар саҳифаи 53 диссертатсия, муаллиф вобаста ба омӯзиш ва таҳқиқи мавзуи кори диссертатсионӣ, механизми танзими давлатии хизматрасонии маиширо муайян намуда, намудҳои асосии онҳоро вобаста ба роҳҳои амалишавияшон дар шакли низомии танзими давлатии хизматрасонии маишӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон пешниҳод намудааст, ки ба назари мо ҷолибияти хуби илмӣ дорад. Ҳамзамон, асоснок намудааст, ки бо мақсади танзими давлатии нарх намудҳои алоҳидаи

молу хизматрасонии аз ҷиҳати иҷтимоӣ муҳим Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон механизмҳои мухталифи нарх ва тарифҳоро дар асоси мониторинг, калкултя ва ташаккули нархро истифода намуда, мутобиқи қонунгузории зиддиинҳисории Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар менамояд (сах.59).

Боби дуюми диссертатсия - «Вазъи имрӯза ва рушди соҳаи хизматрасонии маишӣ дар вилояти Хатлон» фарогири масъалаҳои таҳлилу арзёбии вазъ ва рушди иқтисодиёти соҳаи хизматрасонӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, таҳлили ҳолати хизматрасонии маишӣ ба аҳолии кишвар ва вилояти Хатлон буда, таҷрибаи ҷаҳонии хизматрасонии маишӣ ва низоми танзими он бо таваҷҷӯҳ ба татбиқи паҳлӯҳои муфиди он дар иқтисодиёти минтақавии кишвар мавриди таҳқиқоти амиқ қарор дода шудааст.

Муаллифи диссертатсия бо мақсади таҳлилу таҳқиқи вазъи муосири соҳаи хизматрасонии маишӣ дар сатҳҳои ҷумҳуриявӣ ва минтақавӣ методҳои гуногуни таҳлилӣ ва аналитикиро истифода намуда, бештар ба нишондиҳандаҳои ҳиссаи хароҷоти хизматрасонӣ дар сатҳи зиндагӣ ва буҷети истеъмоли такя намудааст. Вобаста ба ин, системаи нишондиҳандаҳои омӯрӣ, ки рушди ин бахши иқтисодиётро тавсиф мекунад, ба панҷ гурӯҳи алоҳида ҷудо намуда, таъсиррасонии нишондиҳандаҳои экзогениро дар раванди тағйирёбии сохтори истеҳсолии маҳсулот ва хизматрасониҳо дар маҷмӯи маҳсулоти дохила (ММД) таҳлил намудааст (сах.70, ҷадвали 2.1.). Ошкор намудааст, ки дар солҳои 2015-2021 дар сохтори истеҳсолии ММД, ҳаҷми истеҳсоли маҳсулот ва хизматрасонӣ мутаносибан 2,4 ва 4,5% ва хизматрасонӣ бошад 97,4% зиёд гардидааст. Ҳамзамон дар раванди таҳлил, афзалиятҳои сохтории намудҳои сердаромади соҳаи хизматрасонии маиширо-хизматрасониҳои нақлиёт, алоқа ва коммуналиро муқоиса намуда, натиҷагирӣ намудааст, ки ҳаҷми афзоиши онҳо дар солҳои таҳлилӣ ба 39,7 ва 46,1% баробар гардидааст.

Муаллиф бомаврид қайд намудааст, ки ташаккули стратегияи сармоягузорӣ ислоҳи онро бо назардошти шароити тағйирёбандаи берунӣ ва имкониятҳои нави рушд талаб мекунад (сах.75). Вобаста ба ин, сохтор ва ҳаҷми сармоягузориҳо ба бахшҳои соҳаи хизматрасониҳои маиширо таҳлил намуда, маълум намудааст, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон тибқи барномаи давлатии сармоягузорӣ аз ҳама бештар маблағҳои сармоягузорӣ ба соҳаи нақлиёт (46370 ҳаз. долл. ИМА) равона карда шудааст (сах.79). Аз натиҷаи таҳлилҳои худ, муаллиф ошкор намудааст, ки дар соли 2021 ҳиссаи ҳаҷми хизматрасониҳои корхонаҳо дар бахши давлатӣ 2,21%, бахши ғайридавлатӣ – 97,79% -ро ташкил дод,

ки дар бахши давлатӣ нисбат ба соли 2015-ум 1,48 банди фоизӣ афзуда, дар бахши ғайридавлатӣ 1,48 банди фоизӣ кам шудааст. Вобаста ба ин, дуруст асоснок намудааст, ки дар раванди таъмини рушди иқтисодии кишвар нақши механизми шарикӣ давлат ва бахши хусусӣ афзуда истодааст, ки он яке аз самтҳои афзалиятнокӣ таъмини босуботи хизматрасониҳо, аз ҷумла хизматрасонии маишӣ ба аҳоли ба ҳисоб меравад.

Дар диссертатсия, муаллиф вазъи бозори минтақавии хизматрасонии пулакӣ динамикаи тақсмоти ҳаҷми хизматрасониҳои пулакӣ ва маишӣ ба аҳоли дар Ҷумҳурии Тоҷикистонро дар давраҳои 2015-2021 таҳлил намуда, муайян намудааст, ки дар вилоятҳои Суғду Хатлон ва шаҳри Душанбе афзоиши хизматрасонии пулакӣ соли 2021 нисбат ба соли 2015 мутаносибан 19,4; 38,3; 2,21 маротиба ва НТМ 11,1% ва дар ВМКБ 2,3 маротиба зиёд шудааст. Аз тарафи дигар хизматрасониҳои маишӣ дар вилояти Суғд, Хатлон ва шаҳри Душанбе мутаносибан 16,1%, 32,1%, 13,8% зиёд шуда дар ВМКБ-6,1% ва НТМ -5,4% кам шудааст (сах.87).

Дар саҳифаи 93-96 диссертатсия (ҷадвали 2.15), муаллиф динамикаи нишондиҳандаҳои асосии хизматрасониҳои пулакӣ ба аҳолии вилояти Хатлонро дар солҳои 2015-2021 таҳлил намуда, натиҷагирӣ намудааст, ки дар ин солҳо мутаносибан ҳаҷми хизмати маишӣ, алоқа, хоҷагии манзилӣ-коммуналӣ, фарҳанг, сайёҳӣ ва экскурсионӣ, санаторию истироҳатӣ, нигоҳдории тандурустӣ ва кӯдакон дар муассисаҳои томактабӣ, хизмати ҳуқуқӣ ва бонки аманатгузорию дигар хизматҳо мутаносибан 39,5% ва 2,3 %, 90,4%, 94,2% афзудааст, хизматрасонии нақлиёти мусофиркашӣ бошад ба 24,6% кам шуда, дигар хизматрасониҳо 82,3% зиёд шудааст. Аз натиҷаи таҳлилҳои худ, муаллиф дуруст қайд намудааст, ки омили муҳими муайян кардани талабот ба хизматрасонӣ хусусияти бозории он буда, ҳиссаи бахши хусусӣ тақрибан 78,61% мебошад.

Муаллиф таҷрибаи як қатор мамлакатҳои рушди иқтисодидошта-ИМА, Фаронса, Чин, Италия ва Федератсияи Россияро таҳқиқ намуда, таҳлилу ошкор намудааст, ки соҳаи хизматрасонӣ дар сохтори истеҳсолии ММД ин кишварҳо зиёда аз 70% ташкил дода, зиёда аз 67% аҳолии машғул будаи онҳо ба соҳаи хизматрасонӣ рост меояд. Вобаста ба натиҷаҳои мусбӣ ба даст оварда, ҳамзамон татбиқи паҳлуҳои муфиди онҳо дар соҳаи хизматрасонии маишӣ ҷумҳурӣ, ба назари муаллиф ҷиҳати баланд бардоштани сифати хизматрасонӣ, таҳия ва тақмили заминаи меъёрии ҳуқуқӣ таъмини назорати сифат, ки дар истифодаи технологияҳои иттилоотӣ асос ёфтааст, таҳияи сиёсати ҳавасмандгардонии андоз нисбат ба ширкатҳои таҳияи низоми

автоматикунонии идоракунии сифати хизматрасонӣ, ба вучуд овардан ва ҷорӣ намудани системаи комплекси назорати тараққиёти корхонаҳои соҳаи хизматрасонӣ мувофиқи мақсад мебошад (сах.115-116).

Дар боби сеюм – «Самтҳои тақмили низоми танзими давлатии хизматрасонии маишӣ ба аҳоли» масъалаҳои таҳияи концепсияи минтақавии низоми танзими давлатии хизматрасонии маишӣ, дастгирии давлатӣ ва танзими хизматрасонии маишӣ ба аҳоли, инчунин самтҳои тақмили низоми танзими давлатӣ ҳангоми хизматрасонии маишӣ ба аҳолии вилояти Хатлон таҳқиқ карда шудааст.

Вобаста ба таҳқиқи вазъи муосир ва дурнамои наздики иқтисодии минтақавӣ, муаллиф дуруст қайд менамояд, ки санадҳои қонунгузорӣ ва меъёриву ҳуқуқии амалкунанда, ки ба танзими хизматрасонии маишӣ нигаронида шудаанд дар Тоҷикистон қабул шудаанд, аммо дар айни замон барои ташаккули низоми танзими давлатӣ омода нестанд. Чунин низоми бояд ба ҳамаи корхонаҳои хизматрасони давлатӣ, сарфи назар аз шаклҳои ташкили ҳуқуқӣ татбиқ шуда, ба ташаккули шароити мусоид барои фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ мусоидат намояд (сах.123). Дар ин асос, концепсияи минтақавии низоми танзими давлатии хизматрасонии маиширо бо мақсади муайян намудани сиёсати давлатӣ, нақш ва усулҳои идоракунии ва танзими давлатии соҳа, дар асоси банақшагирии дарозмуҳлати стратегӣ ҷиҳати фароҳам овардани шароитҳои ҳуқуқӣ, ташкилӣ ва иқтисодӣ таҳия намудааст. Ҳамзамон мувофиқи мақсади гузошташуда, ҳадафҳо ва вазифаҳои асосии концепсияро мувофиқи марҳилаи лозима муайян намуда, принципҳои татбиқи онро аз рӯи мантиқ асоснок намуда, ҷалби бахши хусусиро дар рушди соҳаи хизматрасонии маишӣ афзалтар донистааст (сах.118-121). Ба ақидаи муаллиф, таҳияи концепсияи шарикии давлат ва бахши хусусӣ таъсиси заминаи институтсионалӣ, иқтисодӣ ва ҳуқуқии рушди ШДБХ-ро дар сатҳи ҷумҳурӣ, минтақавӣ ва шаҳрӣ; таҳия ва татбиқи стратегияи давлатии миёнамӯҳлат ва дарозмуддат; ташаккул додани маҷмӯи барномаҳои мақсадноки давлатӣ, татбиқи низоми тадбирҳои дастгирии иқтисодиро пешбинӣ мекунад.

Ба андешаи муаллиф, ҳангоми тақмили низоми танзими давлатӣ васеънамоии самтҳо ва дастгирии рушди шарикии давлат ва бахши хусусӣ дар соҳаи хизматрасонӣ, аз ҷумла хизматрасонии маишӣ ба аҳоли бояд он маҳз ба таври сарфакорона ба сатҳи давлатии вазифаи таҳия ва амалисозии сиёсати дастгирӣ равона гардад, ҳамчунин вазифаҳои истифодаи амалии механизмҳои танзим ва мутобикгардонии фаъолияти ҳамаи сохторҳои давлатиро дар ин соҳа бояд муқаррар карда шаванд (сах.158). Чунин андешаҳои муаллиф, собит менамоянд, ки маҳз тақмили

механизмҳои танзими давлатии соҳаи хизматрасониҳои маишӣ хоси фаъолгардонии механизми шарикии давлат ва бахши хусусӣ дар Тоҷикистон ва минтақаҳои он мебошад. Зеро дар шароити мунтазам тағйирёбии вазъи бозори хизмат ва механизмҳои танзими онҳо маҳз субъектҳои хурди хизматрасон метавонанд ба тағйиротҳои бозорӣ воқуниш нишон дода, ба мушкилотҳои пайдомешуда нисбатан тобовар бошанд.

Ҷолиби диққат аст, ки муаллиф дар таҳқиқоти худ ба масъалаҳои истифодаи технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионӣ таваҷҷӯҳ зоҳир намуда, механизмҳои танзими давлатии соҳаи хизматрасониҳои маиширо дар асоси иқтисодиёти рақамӣ тасвир намуда, амсиласозӣ намудааст. Аз ҷумла, ба ақидаи вай, дар шароити муосир истифодаи иқтисодиёти рақамӣ ҳангоми хизматрасонии маишӣ ба аҳоли ҷойи асосиро ишғол мекунад. Аз ин лиҳоз, барои рушди хизматрасонии маишӣ таҳияи Веб-хизматро дар асоси истифодаи технологияи рақамӣ барои пешниҳоди хизматрасониҳои маишӣ ба аҳоли зарур шуморидааст (сах.180-181). Мусаллам аст, ки ҳангоми васеъ гардидани истифодаи технологияҳои иттилоотӣ-коммуникатсионӣ, бахусус рақамикунонии иқтисодиёти мамлакат таркиб ва унсурҳои бозори меҳнат, шакл ва усулҳои пешниҳоди хизматҳои маишӣ, ҳамзамон механизмҳои танзими бозори хизматрасониҳои маишӣ тағйир меёбад, ки муаллиф инро ҳамчун самти афзалиятноки такмили механизмҳои танзими давлатии соҳаи хизматрасониҳои маишӣ асоснок намуда, амсилаи хоси минтақавӣ ва соҳавии худро пешниҳод намудааст (сах.181-183).

Хулоса ва ақидаҳои пешниҳод гардидаи муаллиф, натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсиониро оид ба мавзуи таҳқиқотшаванда ҷамъбаст намудааст.

Дар катори нуқтаҳои ҷолиби илмию амалӣ, дар диссертатсия чунин эродҳо мушоҳида мегардад:

1. Дар зербоби 1.1. диссертатсия, муаллиф мавқеи соҳаи хизматрасониҳои маиширо дар сохтори иқтисоди миллӣ хуб нишон додааст. Аммо, маълум аст, ки дар мавриди гузаштан ба иқтисодиёти рақамӣ мавқеи соҳа дар сохтори иқтисодии мамлакат ба таври табиӣ тағйир меёбад, ки дар диссертатсия таҳқиқоти ин масъала аз нигоҳи муаллиф каме дур мондааст;

2. Дар саҳифаи 30 диссертатсия, ҷадвали 1.1., тақсими ҳаҷми хизматрасониҳои пулакие, ки ба аҳоли аз рӯй шаклҳои моликият барои солҳои 2015-2021 расонида шудаанд, зиёдшавии ҳиссаи шакли моликияти давлатӣ-3,12 маротиба нишон дода шудааст. Мутаасифона, сабаб ва

омилҳои асосии бартарияти шакли моликияти давлатӣ ё хусусӣ дар пешниҳоди хизматрасониҳои пулакӣ возеҳ баён нагардидааст.

3. Дар зербоби 2.3. муаллиф таҷрибаи ҷаҳонии рушди хизматрасониҳои маиширо мавриди таҳқиқ қарор дода, таҷрибаи мамлакатҳои Ҷопон, Фаронса ва Олмонро барои Ҷумҳурии Тоҷикистон хос донистааст. Агар муаллиф, натавонад таҷрибаи рушди соҳа, балки таҷрибаи хориҷии механизмҳои танзими давлатии соҳаро бо назардошти хусусиятҳои минтақавии вилояти Хатлон асоснок ва пешниҳод менамуд, ҷолибияти илмӣ ва ғановати кори таҳқиқотӣ бештар мегардид.

4. Муаллиф, дар саҳифаи 121 диссертатсия масъалаҳои консепсияи танзими давлатии хизматрасониҳои маиширо барои аҳоли баррасӣ намуда, субъектҳои фаъолияти хоҷагидориро дар соҳаи хизматрасонии маишӣ аз рӯи шакли ташкилию ҳуқуқӣ ба гурӯҳҳои алоҳида тақсим намудааст. Мутаасифона, ба ӯ муяссар нагардидааст, ки мақсади асосӣ ва сабаби ба гурӯҳҳои алоҳида тақсим намудани субъектҳои хоҷагидориро дар соҳаи хизматрасонӣ асоснок намояд. Ба назари мо, дар бозори хизматрасониҳои маишӣ танҳо ду субъект аз рӯи шакли моликият-давлатӣ ва хусусӣ фаъолият менамояд. Хуб мебуд, агар муаллиф ҳиссаи онҳоро дар истеҳсол ва пешниҳоди хизматҳои маишӣ ошкор намуда, механизмҳои ҳавасмандиву дастгирикунандаи бахши хусусиро пешниҳод менамуд;

5. Дар саҳифаи 182 муаллиф тавассути амсилаи бисёромела натиҷаи дурнамои хизматрасонии маишӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва вилояти Хатлонро то соли 2030 пешниҳод намуда, натиҷагирӣ намудааст, ки то соли 2030 дар вилояти Хатлон ва баъзе шаҳру ноҳияҳо он ҳаҷми хизмати маишӣ ҳамасола аз 2,06 то 4,93% меафзояд. Аммо тафсилоти амсила нокифоя буда, дастовард ва нишондиҳандаҳои мусбии муайян карда шуда, возеҳ маънидод карда нашудааст.

6. Дар матни кори диссертатсионӣ баъзе ҳатогиҳои имлоӣ мушоҳида мегардад.

Албатта эродҳои мушоҳида гардида, дар маҷмӯъ сифати аслии кори таҳқиқотиро паст намеkunанд, зеро баъзе аз онҳо хусусияти тавсиявӣ дошта, инчунин маънидод ва асоснок намудани ақидаҳои муаллифро талаб менамоянд.

Автореферати кори диссертатсионӣ таркиби асосӣ, нағзониҳои илмӣ ва мушаххасоти диссертатсияро тавсиф намуда, интишороти муаллиф дараҷаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқотро бо таҳияи муқаррароти асосӣ ифода менамояд.

Хулосаи ҷамъбасти оид ба диссертатсия:

Ҳамин тариқ, кори диссертатсионии Шарифова Дилором Мустафокуловна дар мавзуи «Такмили низоми танзими давлатии хизматрасонии маишӣ ба аҳоли (дар мисоли вилояти Хатлон)», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.05. – Иқтисодиёти соҳаи хизматрасонӣ (08.00.05.01 – Савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ) пешниҳод шудааст аз рӯи тартиб ва танзими диссертатсия талаботи «Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ» (Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон № 267, аз 30 июни соли 2021) мувофиқ аст.

Бинобар ин, муаллифи он Шарифова Дилором Мустафокуловна сазовори дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.05. – Иқтисодиёти соҳаи хизматрасонӣ (08.00.05.01 – Савдо, хизматрасониҳои тиҷоратӣ ва маишӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ:

номзади илмҳои иқтисодӣ,
дотсенти кафедраи идоракунии
давлатӣ ва маҳаллии Донишгоҳи
миллии Тоҷикистон

Аҳмадов Раҳимҷон Раҷабович

Суроға:

734025, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17.
Телефон: (+992 -37) 221-62-25; (+992 -37) 227 -15-10;
Факс: (+992-37) 227-15-10;
Email: info@tnu.tj; Сомона: <https://tnu.tj>

Имзои номзади илмҳои иқтисодӣ,
дотсент Р.Р. Аҳмадовро тасдиқ мекунам:

Сардори раёсати кадрҳо
ва корҳои махсуси ДМТ

Тавқиев Э.Ш.

“ 19 ” 12 2023